

De historische avondprocessie van de Fiertelommegang uitgelegd (4)

- Aankomst van de relieken in Ronse anno 860 -

6 juli 860 na Christus is een mijlpaal in de geschiedenis, voor Ronse althans! In dat jaar komen in de Amandiaanse site, gelegen op een knooppunt van Romeinse en voor-Romeinse wegen, de relieken van Sint-Hermes aan en dat zal de 'omgeving' (Ronse wordt pas 'stad' in 1240) sociaal, religieus en economisch een totaal nieuwe wending geven.

Binnen het Rooms-katholicisme wordt met relieken (relikwieën) 'overblijfselen' bedoeld van heiligen of voorwerpen die met het lichaam van Jezus, Maria of met andere heiligen in contact geweest zijn.

De titel 'Heilige' wordt in het Christendom toegekend aan personen die bijzonder rechtschapen en gelovig geleefd hebben, zelfs hun leven ermee bekocht hebben, vaak op een gruwelijke manier.

En wat de belangrijkste link is met deze voorbeeldfiguren, vanaf een zeker moment: ze kunnen bij God 'voorspraak' bekomen... Elkeen zo een beetje voor van alles en nog wat. En vanaf het moment dat dié overtuiging in het gekerstende Europa verspreid en aanvaard wordt, is het hebben en bekomen van relieken heel belangrijk: het trekt gelovigen aan! Zo worden heiligen-relieken, vanaf de 5de eeuw, maar vooral in de 9de eeuw en

gedurende de hele Middeleeuwen 'handelswaar' en verspreid over heel West-Europa.

Abdijen verwerven relieken, bouwen er een cultus mee uit, genereren hiermee inkomsten, groeien, maar doen ook de omgeving - lokale dorpskernen - opleven. Tot die abdijen op een bepaald moment soms zelf ook in de problemen komen, in financiële nood geraken (bv. een deel van de abdij is afgebrand...). Dan verkopen ze wat relieken om hun onkosten te kunnen betalen. Of soms brengen ze strategisch of als geschenk - zoals in het geval Ronse - relieken over. De abdij van Inde had immers Ronse, hoofdplaats van het Tenement (= leen) van Inde, 'administratief' onder haar vele bezittingen. Op die manier komen relieken 200-300 km verder terecht, op een andere site en begint men daar een nieuwe cultuur op te starten.

Wat 'onze' Sint-Hermes betreft, werden ook in de loop der tijden zijn stoffelijke resten vanuit Rome verspreid over heel Europa, o.a. vanaf de 5de eeuw reeds naar Italië (Spoleto), Sicilië en Zuid-Frankrijk en vanaf de 9de eeuw in het Karolingische Rijk: Selingenstadt (ca.830-831), Salzburg (in 851), Kornelimünster bij Aken (vermoedelijk in 852), en veel later nog (1968, via Ronse) naar Warbeyen bij Kleve. Ook in Groot-Brittannië en het voormalige Tsjechoslowakije zijn relieken terechtgekomen.

Op 22 of 23 mei 851 bekwam Liuphrum (836-859), aartsbisschop van Salzburg, via Rome en via een tussenkomst van de pas gekroonde keizer Lodewijk II - en waarschijnlijk in het kader van de herinwijding van de dom van de HH. Petrus en Robertus aldaar - van paus Leo IV relieken van Sint-Hermes, welke er op 1 juli van dat jaar werden bijgezet. Nog altijd is Sint-Hermes er ook één van de patroonheiligen van de dom.

En op 10 januari 852, ontving ook de benedictijnenabdij van Sint-Salvator in Kornelimünster aan de Inde, op 8 km van de toenmalige keizerlijke hoofdstad Aken, relieken van Sint-Hermes. Deze Rijksabdij - gesticht door Lodewijk de Vrome (816-840) - was ingewijd in 817 en zal dé draaischijf worden van relieken en ook van de Hermescultus in West-Europa.

Uitwisselingen van relieken gebeurden tussen de abdijen van Salzburg en Inde. Maar ook tussen de abdij van Inde en de palts collegiaal van Compiègne, voor wat betreft de relieken van Cornelius ('Kornelimünster') en Cyprianus, welke later ook deels naar Ronse zullen worden overgebracht.

Volgens de Annales Hanoniae (eind 14de eeuw) waren er relieken van Sint-Hermes door Lotharius, oudste zoon van Lodewijk de Vrome, voor Ronse voorbestemd. Doch, Lotharius overleed in 855, nog vóór de overdracht. Lodewijk II volbracht het voornemen van zijn vader: hij

stuurde de abt van Kornelimünster naar Ronse om te onderzoeken of de plaats wel zo'n een belangrijke relikwie waard was. En na een gunstig advies van de abt volgde de overbrenging.

Of deze relieken nu via Salzburg kwamen, een keizerlijke schenking waren die al vroeger 'afgesplitst' werd of via een aparte translatio was vanuit Rome weten we niet. Maar wat we volgens de traditie wel weten is dat op 6 juli 860 de voorbestemde relieken via de Sint-Salvatorabdij van Inde in Ronse zijn aangekomen.

Hagiografen (verhalenschrijvers) gaan rond die heiligen nu ook legenden schrijven. Vaak zit er een kleine waarheid of achtergrond in, aangedikt met veel fantasie, allerlei verzonnen elementen, bijzondere gebeurtenissen en/of ook wonderen.

Zo was er in het begin van de 9de eeuw een bisschop Ado uit de streek van Toulouse die hiertoe veel inspiratie had en – waarschijnlijk op vraag het kapittel van Salzburg – ook de legende van Sint-Hermes uitgeschreven heeft. We zullen die volledig uitgeschreven tekst in een latere editie weergeven.

Overal (en dit is merkwaardig) - behalve in Ronse - wordt Sint-Hermes eerder als een banale heilige vereerd, meestal voor 'het bekomen van een goede oogst'. Enkel te Ronse wordt hij aanroepen als genezer van geestesziekten, gaande van hoofdpijn tot volslagen krankzinnigheid. En, bijzonder merkwaardig: in de initiële legende van bisschop Ado wordt hierover met geen woord gesproken.

Al op oude afbeeldingen echter uit het begin van de 15de eeuw wordt Hermes – onder impuls van Ronse – afgebeeld als Romeins ruiter te paard met een geesteszieke uit wiens mond een duivertje ontsnapt of met een duiveltje boven het hoofd. Krankzinnigheid werd in de middeleeuwen immers beschouwd als een bezetenheid van de duivel.

Letrine met afbeelding van Sint-Hermes en een geesteszieke waaruit een duiveltje ontsnapt, uit Collectie voor het feest van de heilige, uit Noord-Heerogouws getijdenboek. Thans in Den Haag, Koninklijke Bibliotheek Ms. 76 G 21. Ca. 1450

Maar veel eerder al, bij de bouw van de romaanse collegiale kerk (ingewijd in 1129) met crypte (ingewijd in 1089), werd reeds een hele architecturale structuur voorzien voor de behandeling van geesteszieken: baden, rondgang, waterput, altaren. Voor een 'goede oogst' heb je dat toch niet nodig....?

In Ronse heeft Sint-Hermes van bij zijn aankomst en in de loop der eeuwen aldus een vererings-metamorfose met promotie ondergaan: van generalist naar neuro-psiater. En enkele opportuniteiten en crisissen hebben dit in die richting gedreven en verder tot ontwikkeling gestuurd.

In dit stadium in de Fiertelprocessie is het belangrijk te vertellen dat er in 860 relieken van Sint-Hermes in Ronse aangekomen zijn, naar alle waarschijnlijkheid als geschenk van de keizerlijke abdij van Inde te Kornelimünster aan de - van haar 'administratief' 'afhankelijke' - Ronsese Sint-Pietersabdij. Al vrij snel zullen we zien dat men in Ronse met die relieken iets totaal anders zal aanvangen dan 'bescherming vragen voor een goede oogst'.

Ook dat men zich op dat moment realiseert dat men op de Amandiaanse site een Karolingische kerkstructuur aan het bouwen is, die eigenlijk niet geschikt zal zijn voor dat geniale plan (zie deel 2, beknopte kerkgeschiedenis). 860 wordt de start van een erg boeiend verhaal, de tijd van de waanzin en tevens de strijd tégen de waanzin.

Beknopte synthese uit Albert Cambier, *Rothnacum Sacrum, Het Negende Eeuwfeest van de Inwijding der Sint-Hermeskrypte onder de St- Pieters- en Hermeskollegiaal te Ronse 1089-1989, 1989, 131 pp. De translatio van de relieken van de Heilige Hermes van Rome naar Salzburg-Inde en Ronse, p. 59-72*; uit 'Eric Devos en Ludo Collin, *Behoet mine zinnen. 1150 jaar Sint-Hermes te Ronse, 79 pp., 2010, p.17-30* over de translatio van de Sint-Hermesreliken; uit Guido Gadeyne, *Het "Sint-Hermesboek" of "Zottenboek" van Ronse* in de Annalen 2008 van GOKRTI, p. 9-37. En onthouden uit de ontelbare en altijd zeer boeiende gesprekken met Albert.

Wim Cambier